Department of Special Collections, Kenneth Spencer Research Library, University of Kansas

MS J 9:1

An anthology containing Braj Hindi translations of portions the Sanskrit *Mahābhārata* by Krisan Lāl and of the Sanskrit *Jaiminibhārata* by Ṭahkan Chopṛā. In Gurmukhī script, copied and illustrated in Punjab, ca. 1820-40.

Physical description:

6 + 758 + 7 folios. 16 lines per page of Gurmukhī script. In pothī format, size 322 x 232 mm with a written surface of 213 x 171 mm. Numbered in the top right-hand corner of the recto of the folios. F. 178 unnumbered; f. 215 misnumbered as 205, 618 as 18, and 716 as 706. Ff. 57-62 have been displaced to a position between ff. 354-5. Ff. 253-302 of the second text originally numbered as 169-218; some of the original numbers have been overwritten, while others have been crossed out and corrected below. There is no folio numbered 707. Text enclosed on all four sides by two sets of margins: the inner margin consisting of a thick orange line outlined in black with a thin orange line on the inside and thin black, orange and blue lines on the outside; and the outer margin consisting of an inner thin orange line with an outer thin blue line. Occasional verse numbers are written in the margins, and a round circle is used for line-ending $kann\bar{a}$. The scribe uses a **F** with a dot or $tipp\bar{t}$ above it to represent the character ś. F. 252b, 746a and 758b are blank. Rubrications in red ink on the following folios: 1a-56b, 59a-62a, 63a-92a, 95a-8b, 100b-2b, 105b-15a, 117b-20a, 126b, 168b-78b, 190a, 196a-200a, 202a-8a, 217b-26a, 210a-43a, 251b-54a, 300b, 355a-72b, 374b-6a, 573b-631b, 696a, 697a, 698b-9a, 730a-1a, 738a-58a. The following folios have alternating text lines of red and black ink: 1b, 59a, 88b, 95b, 106b, 169a, 253a, 696a, 730a, 746b and 752a. Very occasional use of yellow hartāl for corrections. In a contemporary stamped leather binding with flap. On white Sialkoti paper. Probably 1820-40.

A series of numbers appears in the bottom left-hand corner of the verso of some folios: 9 (f. 14a), 11-15 (f. 21a-5a), 16-20 (ff. 31a-5a), 2? (f. 41a), 26-30 (ff. 51a-5a), 31-4 (ff. 61a-4a), 36-40 (ff. 70a-4a), 41-5 (ff. 80-4), 41-5 (ff. 90-4), 46-50 (ff. 100a-4a), 51-5 (ff. 110a-14a), 56-60 (ff. 120a-4a), 63-5 (ff. 131a-3a), 67-70 (ff. 140a-3a), 71-5 (ff. 149a-53a), 76-80 (ff. 159a-63a), 2-5 (ff. 170a-3a), 6-10 (ff. 179a-83a), 11-15 (ff. 189a-93a), 16-20 (ff. 199a-203a), 21-5 (ff. 209a-13a), 26-30 (ff. 219a-23a), 31-5 (ff. 229a-33a), 36-40 (ff. 239a-43a), 6-10 (ff. 339a-43a), 11-12 (ff. 348a-9a), 3-5 (ff. 698a-700a), 6-10 (ff. 704a-11a), 11-15 (ff. 717a-21a), 16-20 (ff. 727a-31a), 21-5 (ff. 737a-41a), 26-30 (ff. 747a-51a),

There are occasional gaps in the text on f. 429ab, 444a, 507a, 525a, 529b, 543a, 572b, 659b, indicating that the copy text was damaged or illegible at this point.

A label pasted into the front cover reads "This book was presented to the University of Kansas by Sallie C. Thayer in memory of her husband William B Thayer 1917." The second flyleaf bears the stamp of the "W.B. Thayer Library" and a penciled note reading with the first line illegible and the second reading "Maha Bhârata". A typed label, presumably added by the University Library, reads "Mahabharata" an epic relating to the wars between two ancient Hindu races during the thirteenth century B.C."

A small machine-made envelope, size 105 x 61 mm with the notation ਬੀਸ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੂਠ ਦਾ ਹਿਸਾਬਾ has been inserted between ff. 54-5.

Paintings:

- (f. 1b) half-page. Seated in their chariots with bows drawn, Arjuna (on the left) and Karna (on the right) face each other in combat, Kṛṣṇa acting as Arjuna's charioteer. Portions of the painting extend over and cover the writing of the text, indicating that it was done after the text was scribed.
- (f. 59a) half-page. Yudhiṣṭhira (on the right) and Śalya (on the left) facing one another in battle, seated in their chariots with bows drawn. Unusually, Kṛṣṇa is depicted as Yudhiṣṭhira's charioteer. (The

painting may alternately depict the confrontation between Bhīma and Duryodhana, in which case it ignores the text's narrative, in which Bhīma attacks with a mace.)

- (f. 88b) half-page. On right, the five Pāṇḍava brothers and Sātyaki are depicted in a court setting, while below them are shown Aśvatthāman seeking a boon from Shiva and one other figure. On the left is another court scene, presumably depicting Draupadī and Yudhiṣṭhira reunited with the Pāṇḍavas (it may alternately depict the court of Dhṛtarāṣṭra and Gandhārī, in which case the dead Kurus are also shown as present).
- (f. 95b) half-page. Gandhārī (the wife of Duryodhana and mother of the Kauravas) and the other Kuru women mourn the dead on the battlefield on the banks of the Ganges.
- (f. 106b) half-page. Kṛṣṇa and the Pāṇḍavas are reconciled with Dhṛtarāṣṭra and Gandhārī. On the right are Kṛṣṇa and the Pāṇḍavas with an attendant; on the left are Dhṛtarāṣṭra and Gandhārī, with a Kaurava corpse.
- (f. 169a) half-page. Kṛṣṇa convinces Yudhiṣṭhira of his duty to rule the kingdom. Two figures stand in supplication on the left of the painting, presumably Yudhiṣṭhira and Vyāsa, with a seated figure. On the right sit Arjuna, Bhīma, Nakula and Sahadeva.
- (f. 253a) half-page. The painting depicts the horse sacrifice being carried out, Yudhiṣṭhira and the priest seated on the left of the painting, with a depiction of the sacrificial horse and the preparations for the ritual. On the right sit Arjuna, Bhīma, Nakula and Sahadeva; below them sit an attendant and a female figure, probably Draupadī.
- (f. 696a) half-page. The paradaisical vision of the dead warriors: Kṛṣṇa stands in the centre of the painting, with six males on the right-hand side of the painting and four males and a woman on the left.
- (f. 730a) half-page. Kṛṣṇa incites the $Y\bar{a}$ davas to fight amongst themselves and beat one another to death with clubs.
- (f. 746b) half-page. The Pāṇḍavas and Draupadī, accompanied by a dog, prepare to renounce the world. They are accompanied by a sixth figure, presumably Parīkṣit.
- (f. 752a) one-third page. Yudhiṣṭhira reaches heaven and sees Duryodhana enthroned there. He asks to be reunited with his brothers and Draupadī, and is tricked into seeing them in hell.

Contents:

a) Krisan Lāl, Karaṇa paraba (ff. 1a-58b)

Begins: ੴ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮ:॥

ਅਥ ਕਰਣ ਪਰਬ ਭਾਖਾ ਲਿਖ੍ਯਤੇ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਗੁਨ ਗਿਆਨ ਗ੍ਰਿਹ ਗਵਰੀ ਸੁਤ ਗਣ ਨਾਇ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਤਿਹ ਬੰਧ ਪਗ ਭਾਖਾ ਕੀਨ ਬਨਾਇ॥ ਕਰਣ ਪਰਬ ਅਸਟਮ ਕਥਾ ਕਰੋ ਤਾਹਿ ਬਖ਼ਯਾਨ॥ ਯਥਾ ਬੁਧ ਨਿਜ ਬੁਧ ਜਨੋਂ ਸ੍ਵਣ ਕਰੋ ਧਰ ਧਯਨ॥੨॥ ਦੋਣਾਚਾਰ…ਜ ਬਹੁਤ ਭਯੋਂ ਮਹਾਬਲੀ ਬਲ ਸਰ॥ ਕੌਰਵੀਨ ਕੀ ਸੈਨ ਸਭ ਭਿਨੀ ਚਿੰਤ ਕੀ ਸਲ॥੩॥

Ends: ਕਰਣ ਪਰਬ ਕੇ ਪੜੇ ਤੇ ਬਡ ਸੂਰ ਮਤ ਬਲ ਹੋਇ॥ ਕੋਟ ਕੋਟ ਅਘ ਮੇ ੲਹੀ ਸੁਰਪੁਰ ਭੋਗੈ ਸੋਇ॥੭੮॥ ਕਰਣ ਪਰਬ ਪੂਰਣ ਭ੍ਯੋ ਪੜੈ ਸੁਨੈ ਚਿਤ ਲਾਇ॥ ਕ੍ਰਿਸਨਲਾਲ ਸੁਰਪੁਗ ਮੈ ਅਰਬੀਛਤ ਫਲ ਪਾਇ॥੭੯॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮੁਖ ਮੈ ਰਟ ਅਰਿ ਘਨ ਸ੍ਯਾਮ ਮੁਰਾਰ॥ ਅੰਤ ਜੋਤ ਉਸਕੀ ਮਿਲੈ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਅਪਾਰ॥੮੦॥॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹੀਭਾਰਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਰਣ ਪਰਬਣੇ ਕਰਣ ਦੁਸਾਸਨਬਧ:॥॥ਸਮਾਪਤੰ॥॥॥ ਸੁਭੰ॥॥॥

b) Krisan Lāl, *Śala paraba* (ff. 59a-88a)

Begins: ੴ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮ:॥ ਅਥ ਸਾਲ ਪਰਬ ਲਿਖ੍ਯਤੇ॥ ਛਪੈ ਛੰਦ। ਗਿਰਜਾ ਸੁਤ ਪਰ ਬੰਦ ਸਰਬ ਦੇਵਨ ਪ੍ਰਣਮਾਵੇ॥ ਸਾਲਪਰਬ ਕੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਗਤ ਕੈ ਭਾਖ ਸੁਨਾਵੇ॥ ਸੁਨਤ ਬਢੈ ਅਨੰਦ ਅਧਿਕ ਬਲ ਭੁਜਾ ਉਪਜਾਚੈ॥ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਰਿਦੈ ਜਗਾ ਮਿਹਿ ਬਹੁ ਜਸੁ ਪਾਵੇ॥ ਮੂਖਕ ਵਾਹਨ ਸਦਨ ਮੁਖ ਜੋਤ ਅਮਿਤ ਨਿਰਮਲ ਚਿਤ॥ ਸੋਭਤ ਹਾਥ ਕਠਾਰ ਸਭ ਕ੍ਰਿਸਨਲਾਲ ਪਣਮਤ ਸਹਿਤ॥੧॥ Ends: ॥ਦੋਹਰਾ॥ ਸੰਲ ਪਰਬ ਪੂਰਨ ਭភੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਜਗ ਪਾਲ॥ ਸਭ ਦਿਨ ਤੇਜੁੰਧ ਅਨਗਤੇ ਜਿਹ ਮਹਿ ਭੈਉ ਵਿਸਾਲ॥੩੧੮॥ ਕ੍ਰਿਸਨਲਾਲ ਭਾਖਾ ਰਚੀ ਯਥਾ ਬੁਧ ਪ੍ਰਕਾਸ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਊਨਨ ਪਰ ਦੇਖ ਕੈ ਕਿਵ ਜਨ ਕਰੋ ਨ ਹਾਸ॥੩੧੯॥ ਸੁਨੈ ਪਢੈ ਯਾ ਪਰਬ ਕੋ ਰਾਖ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਧ੍ਯਾਨ॥ ਕ੍ਰਿਸਨਲਾਲ ਸੂਰ ਮਤ ਬਢੈ ਰਿਦ ਉਪਜਾਵੈ ਗੁਸਨ॥੩੨੦॥ ਮਨ ਕੀ ਸਭ ਵੀਛਾ ਪੁਰੈ ਸੁਰਪੁਰ ਬਦ ਸੁਖ ਪਾਇ॥ ਕ੍ਰਿਸਨਲਾਲ ਜਗ ਜਸ ਅਧਿਕ ਸਦਾ ਹਰਖ ਸੁ ਰਹਾਇ॥੩੨੧॥॥॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹੀਭਾਰਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਰਧ ਦਿਵਸਜੁੰਧੇਸਕਨਸੰਲ ਬਧ:॥ ਦੁਰਜੋਧਨ ਊਰਚੂਰਣੋ ਰਣ ਭੂਮ ਮੰਧੇ ਨਵਮ ਪਰਬ ਸਮਾਪਤੰ॥॥॥ ਸਭੰ॥॥॥ ਸਭੰ॥॥॥ ਸਭੰ॥॥॥ ਸਭੰ॥॥॥ ਸਭੰ॥॥॥

c) Krisan Lāl, Supataka paraba (ff. 88b-95a)

Begins: ੴ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮ:

ਅਥ ਸੁਪਤਕ ਪਰਬ ਲਿਖਤੇ॥ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਮਹਿ॥੧॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਮੂਖਕ ਵਾਹਨ ਪੂਜ ਜਗ ਸਭ ਦੇਵਨ ਕੇ ਦੇਵ ਵਰ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਤਿਹ ਧਦ ਕਮਲ ਪ੍ਰਣਵੋ ਹੇਤ ਅਮੇਵ॥੧॥ ਛੰਦ॥ ਲੰਬੋਦਰ ਗਜ ਬਦਨ ਰਦਨ ਜਿਹ ਇਕ ਸਹਾਇਕ॥ ਬੁਧ ਵਿਦਿਯਾ ਗੁਨ ਸਦਨ ਸੂਬ ਜਗ ਕੋ ਸੂਖ ਦਾਯਕ॥

Ends: ॥ਦੋਹਰਾ॥ ਜਿਹ ਕਾਰਣ ਹਮ ਕਰਤ ਥੇ ਨਿਜ ਪ੍ਰਣ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ॥ ਜਗਤ ਤੁਸਾਗ ਸੁਰਪੁਰ ਗੁਸ਼ੋ ਦੁਰਜੋਧਨ ਨਰ ਨਾਹਿ॥੧੩੦॥ ਤੀਨੋਂ ਭਾਗੈ ਰਥੈ ਚਢਿ ਅਤਿ ਬੇਡ ਬੇਗ ਸਭਾਰ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਚਾਰਜ ਗੁਰ ਬਿਪ੍ਰ ਸੁਤ ਕ੍ਰਿਤ ਵਰਮਾ ਬਲ ਭਾਰ॥੧੩੧॥ ਸੁਪਤਕ ਪਰਬ ਪੂਰਣ ਭੂਸਾ ਰੈਨ ਜੂਧ ਅਤਿ ਭਾਰ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਨਿਜ ਬੁਧ ਸੋ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਉਚਾਰ॥੧੩੨॥॥॥॥॥॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਭਾਰਤੇ ਪੂਰਾਣੇ ਸੁਪਤਕ ਪਰਬਣੇ ਸਮਾਪਤ ਸੁਭੰ ਭਵਤਿ॥੧੭ ਸੁਭੰ॥॥॥ ਸੁਭੰ॥ ॥ ਸੁਭੰ॥॥ ਸੁਭੰ॥

d) Krisan Lāl, Akhīka isatrī paraba (ff. 95b-106a)

Begins: ੴ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮ:॥ ਅਥ ਅਖੀਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਬ ਲਿਖਤੇ॥ ਸੋਰਠਾ॥ ਦ੍ਰੌਣ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸੂਥਾਮ ਅਧਿਕ ਭਤਾਨਕ ਜੁਧ ਕਰਿ॥ ਰਹੀ ਨਿਸਾ ਇਕ ਜਾੰਮ ਰਥ ਦੌਰਾਯੋ ਬੇਗ ਅਤਿ॥੧॥ ਸੋਰਠਾ॥ ਧ੍ਰਿਸਟ ਦੁਮਨ ਕੋ ਸਾਰਬੀ ਧਰਮ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈ ਜਾਇ॥ ਰੈਨ ਜਧ ਅਸਥਾਮ ਕੇਕਹੇ ਸਭੀ ਪੁਗਟਾਇ॥੨॥

Ends: ਦੋਹਰਾ॥ ਰਵਸੂਤ ਕੀ ਇਕ ਤ੍ਰੀਯ ਬਡੀ ਬਹੁ ਪੁਤ੍ਰਨ ਕੇ ਮਾਇ॥ ਪ੍ਰਾਣ ਤਜੇ ਇਕ ਆਹਿ ਸੋ ਭਰਤਾ ਭਰਤਾ ਗਾਇ॥੨੩੫॥ ਸਭ ਸੋ ਹੇਤ ਅਧਿਕ ਧਰ ਧਰਮ ਪਤ੍ਰ ਬਡ ਗ੍ਰਾਨ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਬ ਪੂਰਨ ਭੁਜਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਅਖੀਕ ਜਾਨ॥੨੩੬॥ ਸੋਰਠਾ॥ ਪੜ੍ਹੈ ਸੁਨੈ ਚਿਤ ਲਾਇ ਜਗ ਜਸ ਹੋਵੈ ਅਧਿਕ ਤਹਿ॥ ਅੰਤ ਸੋ ਸੁਰਪੁਰ ਜਾਇ ਸਭ ਅਘ ਤਾਪ ਮਿਟਾਇ ਕੈ॥੨੩੭॥॥॥ ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਭਾਰਤਪੁਰਾਣੇ ਐਖੀਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਬਣੰ ਸਮਾਪਤੰ॥੧੧॥॥ ਸੁਭੰ॥ ਸੁਭੰ॥॥

e) Krisan Lāl, *Rājadharamakathā paraba* (ff. 106b-68b)

Begins: ੴ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮ:॥ ਅਥ ਰਾਜਧਰਮਕਥਾ ਪਰਬ ਲਿਖ਼੍ਯਤੇ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਰਣ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਾਰ ਸਭ ਗੰਗ ਜਨ ਧਾਰ॥ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸਟਰ ਪੈ ਗਏ ਸਭ ਧਰਮ ਜਦਪਤ ਸੁਖ ਕਾਰ॥੧॥ ਗੰਦਾਰੀ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸਟਰ ਸਣ ਬਚਨ ਕਰਤ ਅਤਿਅੰਤ॥ ਸੰਜਯੋਵਾਰ॥ ਚੌਪਈ॥ ਤੁਮ ਭੀਮੰਜਨਾਵੋ ਬਡ ਗੁਯਾਨੇ॥ ਹੋਨਹਾਰ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਮਿਟਾਨੇ॥

Ends: ਸੁਨੇ ਭੂਪ ਨਿਆਇ ਨੀਤ ਬਤਾਏ॥ ਕੇਸੀਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕਪਟ ਨ ਖਾਏ॥ ਪ੍ਰਜਾ ਸੁਖੀ ਧਰ ਨਿਜ ਸੁਖ ਧਾਰੈ॥ ਸੁਰਪਤਿ ਸਮ ਜਗ ਰਛ ਸਭਾਰੈ॥ ਅਉਰ ਜੋ ਕੋ ਜਨ ਸੁਨੈ ਹਿਤਾਹੀ॥ ਬੁਧ ਗੁਨ ਚਤੁਰਾਈ ਪ੍ਰਗਟਾਈ॥੧੨੯੫॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਭਾਖਾ ਰਚੀ ਅਪਨ ਸੁਮਤ ਅਨਸਾਰ॥ ਭੂਲ ਹੋਇ ਤੋਂ ਸਵਾਰ ਲੇਹੂ ਗੁਨ ਜਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਪਾਰ॥੧੨੯੬॥ ਸੋਰਠਾ॥॥ ਸੁਨੈ ਪੜੈ ਚਿਤ ਲਾਇ ਬੁਧ ਗਿਆਨ ਉਪਜੈ ਸੁਮਤ॥ ਅੰਤ ਸ੍ਵਰਗ ਫਲ ਪਾਇ ਅਘ ਸਮੂਹ ਮਿਟਾਇਕੈ॥॥॥॥੧੨੯੭॥॥॥॥॥॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਭਾਰਤਪੁਰਾਣੇ ਰਾਜ ਧਰਮ ਪਰਬਣੇ ਦੁਆਦਸ ਪਰਬ ਸਮਾਪਤੰ॥੧੨॥॥॥=॥ ਸੁਭੰ॥=॥

f) Krisan Lāl, Sānta paraba (ff. 169a-252a)

Begins: ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮ:॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਰਨ ਕਮਲੇਭਜੋ ਨਮ:॥ ਅਥ ਸਾੰਤ ਪਰਬ ਵਰਨਨੰ ਤ੍ਯੋਦਸ ਪਰਬ ਕਬਾ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਗੌਰੀ ਸੁਤ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰ ਧਾਰ ਭਾਲ ਹਿਤ ਭਾਰ॥ ਸਾੰਤ ਪਰਬ ਕੀ ਕਥਾ ਵਰ ਭਾਖੋ ਸੁਨੋ ਸਚਾਰ॥੧॥ ਵੈਸਾਖੀ ਮਲ ਯਬਾ ਮਤਿ ਕਹੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਕਾਸ॥ ਬਧ ਜਨੋਂ ਮੋਂ ਪਰ ਮਤ ਹਸੋਂ ਮੋਹ ਮਹ ਅਧਿਕ ਹਲਾਸ॥੨॥

Ends: ਦੋਹਰਾ॥ ਪੈ ਹੁਲਾਸ ਮੋਹ ਮਨ ਅਧਿਕ ਤਾੰਤੇ ਭਾਖਾ ਕੀਨ॥ ਉਪਹਾਸ ਠੌਰ ਗਨ ਜਨੋਂ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਹੋ ਪ੍ਰਬੀਨ॥੧੭੦੮॥ ਚੌਪਈ॥॥ ਜੇ ਗੁਨ ਹੈ ਰਿਦੇ ਸੁ ਰਿਦ ਅਤਿ॥ ਅਉਗੁਨ ਦਿਖ ਢੰਪਤ ਹੈ ਸੁਭ ਮਤ॥ ਨਿਜ ਗੁਨ ਅਉਗੁਨ ਲੇਹ ਸੰਵਾਰੇ॥ ਦਿਆਲ ਰੂਪ ਜੀਅ ਕਰੈ ਵਿਚਾਰੈ॥ ਜਿਉ ਹੋਇ ਪੰਥੀ ਮਗੇ ਥਕਾਨੇ॥ ਤਿਹ ਨਹੈ ਸਬਹਿ ਧੀਰ ਮਹਾਨੇ॥੧੭੦੯॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਬਡੀ ਬਡਾਈ ਨਤਜੈ ਅਉਗੁਨ ਕਾਹੂ ਦੇਖ॥ ਢਾਪ ਲੇਤ ਹੈ ਨਿਜ ਗੁਨੈ ਮਨ ਧਰ ਦਇਆ ਵਿਸੇਖ॥੧੭੧੦॥॥॥॥॥॥॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਭਾਰਤ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾੰਤ ਪਰਬਣੇ ਭਾਖਾਯਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਸਮਾਪਤੰ॥ ॥ਸੁਭਮਸਤੁਭਵਤਾ

ਭੂਯਾਤ ਲੇਖਕ ਪਾਠਕਇਉ॥॥ ਓਿੰ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ॥ ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾ ਦਿ॥ਆ॥ ਓੱ॥

g) Tahkan, Asvamedha paraba (ff. 253a-696b)

Begins: ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ੴ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮਹ॥ ਅਥ ਅਸ੍ਵਮੇਧ ਪਰਬ ਲਿਖਯਤੇ॥ ਚੌਪਈ॥ ਪ੍ਰਥਮੇ ਪ੍ਰਣਵੋ ਗਿਰਜਨਿ ਦੀਨ॥ ਸੰਕਰ ਤਨਿ ਗਨਿ ਬਿਘਨ ਨਿਕੰਦਨਿ॥ ਲੰਬੋਦਰਿ ਦੁਖਿ ਹਰਿ ਸੁਖਦਾਇਕ॥ ਰਦਨਿ ਗਜ ਬਦਨ ਬਨਾਇਕਿ॥ ਸੁਧ ਸਦਨ ਅਘ ਅਉਧ ਬਿਨਾਸਨ॥ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਅਮੰਲ ਨਾਸਨਿ॥

Ends: ਦੋਹਰਾ॥ ਸੁਨ ਮਨ ਮੁਦਤ ਸੁਖੀ ਭਯੋ ਭਾਖਿਆ ਬਨੀ ਰਿਸਾਲ॥ ਹੈ ਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰਿੰਥ ਸਗਲ ਕੀਓ ਟਹਕਨ ਪ੍ਰਭ ਨੰਦਲਾਲ॥ ਛਪੈ॥॥ ਜਥਾ ਬੁਧ ਇਨਸਾਰ ਕੀਓ ਬਰਨ ਨਹੀ ਏਹ ਰਖਤ॥ ਅਸੁਮੇਧ ਗੰਭੀਰ ਗ੍ਰਿੰਥ ਕੋ ਹੋਤੀ ਅਲਪ ਮਤ॥ ਕਛਕ ਅਉਗਤ ਬਲ ਬੁਧ ਕਛਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਹਰਿ ਲੀਨੀ॥ ਬੀਨ ਬੀਨ ਅਛਰ ਪਰਬੀਨ ਪੋ ਕੀਨੀ॥ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦਲਾਲ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਹੈ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਿਆ ਕਰੀ॥ ਕਵਿ ਟਹਿਕਨ ਛਮੇਵ ਬਧ ਜਿਜਹਾਜਗਨਰਪਤਿ ਬਰਨੀ॥ ਧਿਆਇ॥੭੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ

Ff. 327a-8b are in another hand; ff. 329a-53a are in a third hand; f. 353b is in a fourth hand and ff. 354ab in a fourth hand. Ff. 355a-72b are in a fifth hand. Ff. 373a-572b are in a fifth hand. F. 496a is in a fifth hand. Ff. 573a-653b are in a sixth hand.

h) Krisan Lāl, Viāsrama paraba (ff. 696a-729b

Begins: ੴ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮ:॥॥ ੴ ਅਥ ਵਿਆਸ੍ਰਮ ਪਰਬ ਲਿਖਤੇ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਨੀਲ ਵਰਣ ਕੇ ਬੰਧ ਪਗ ਸੀਸ ਸਾਰਦਾ ਧਿਆਇ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਭਾਖਾ ਰਚੈ ਜਥਾ ਸੁਮਤ ਪ੍ਰਗਟਾਇ॥੧॥ ਛਪੈ॥ ਨਿਲ ਵਰਨ ਅਗਰਰਨ ਪੰਕਜ ਦਲ ਜਿਹ॥ ਬੁਧ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਧਾਮ ਅਪੁਜ ਹੀ ਸੁਰ ਨੁਮ ਰਿਖ ਤਹਿ॥

Ends: ਦੋਹਰਾ॥ ਵਿਆਸ ਪਰਬ ਪੂਰਨ ਕਥਾ ਕਹੀ ਚਿਤ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟਾਇ॥ ਪੜੈ ਸੁਨੈ ਅਗਨ ਰਹੈ ਸੂਰਗਵਾਸ ਮੈ ਪਾਇ॥੬੪੩॥ ਦੋਹਰਾ॥॥ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿੰਧ ਸਮ ਜਾਨਹੁ ਅਧਿਕ ਹੁਲਾਸ ਮੈ ਪਾਇ॥ ਮਤ ਅਨਸਾਰ ਕਵਿਤਾ ਕਰੀ ਹਾਸੀ ਰਉਰ ਮਹਾਇ॥੬੪੪॥ ਹੇ ਕਿਵ ਜਨੋਂ ਮਮ ਬੇਨਤੀ ਕਹੋ ਸੀਸ ਮੈ ਨਾਇ॥ ਭੂਲ ਚੂਕ ਹੋਇ ਸੋਧ ਲੋਹੁ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਬਲਿ ਜਾਇ॥੬੪੫॥॥॥॥॥॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਭਾਰਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਆਸ੍ਮ ਪਰਬਣ ਕ੍ਰਿਸਨਲਾਲ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾਯਾਂ ਸਮਾਪਤੰ॥॥॥ ਸਭੰਮਸਤੁ ਲੇਖਕ ਪਾਠਕਯੋ ਸਭੰ॥॥॥॥॥ ਸਭੰਮ॥॥ ਸਭੰਮ॥॥ ਸਭੰਮ॥॥ ਸਭੰਮ॥॥॥ ਸਭੰਮ॥॥ ਸਭੰਮ॥॥ ਸਭੰ

i) Krisan Lāl, Mūsala paraba (ff. 730a-45a)

Begins: ੴ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮ:॥ ਅਥ ਮੂਸਲ ਪਰਬ ਲਿਖਤੇ ਸੋਰਠਾ॥॥ ਸ੍ਰੀ ਗਣਪਤਿ ਪਰਸਾਦਿ ਕਥਾ ਸੁ ਖੋੜਸ ਪਰਬ ਕੀ॥ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਉਨਮਾਦ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਭਾਖਾ ਰਚਤ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਮੂਸਲ ਪਰਬ ਕਹੀ ਅਤ ਜਿਹ ਨਾਮਾ॥ ਧਰਿੳ ਵਿਆਸ ਬੁਧ ਗੁਣ ਕੇ ਧਾਮਾ॥੨॥

j) Krisan Lāl, *Prasathāna paraba* (ff. 747b-51b)

Begins: ੴ ਸਤਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥॥ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਇ ਨਮ:॥ ਅਥ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਪਰਬ ਲਿਖਤੇ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਗਣਨਾਇਕ ਸਿਵ ਪੁਤ੍ਰ ਵਰ ਗੁਣ ਬੁਧ ਕਰਣਾ ਧਾਮ॥ ਜਗਤ ਪੂਜ ਕੇ ਬੰਧ ਪਗ ਕਰੋ ਪੂਰ ਨਿਜ ਕਾਮ॥੧॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਜਨਮ ਜੈ ਸੁਨੀ ਜਬ ਹਲ ਹਰਧਰ ਕੀ ਗਾਥ॥ ਅਰ ਜਿਉ ਜਦ ਕੁਲ ਛੈ ਭਯੋ ਉਚਰਤ ਜੋਰੇ ਹਾਥ॥੨॥ Ends: ॥ਦੋਹਰਾ॥ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਪਰਬ ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਾਥ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਧਰ ਮਾਥ॥੯੦॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਪੜੈ ਸੁਨੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤ ਧਰ ਮੰਗਤਾਹਿ ਵਿਘਨ ਵਿਨਾਸਨ ਸੁਖ ਕਰਨ ਪਾਪ ਨ ਲਾਗੇ ਜਾਹਿ॥੯੧॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਮਨ ਵਾਂਛਤ ਫਲ ਪਾਵਹੀ ਜੋ ਇਹ ਕਥ ਕਹਾਨ॥ ਸ੍ਰੋਤ ਬਕਤਾ ਯਾਹਿ ਕਾ ਪਾਛੈ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨ ੯੨॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਸੁਖ ਸੰਪਤ ਵਿਦਿਆ ਸੁਜਸ ਗਿਆਨ ਗੁਣੈ ਕੀ ਖਾਨ॥ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਸੋ ਜਨ ਲਹੈ ਜਿਨ ਕੇ ਹਰਿ ਸੋ ਧਿਆਨ॥੯੩॥॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਭਾਰਤ ਪੁਰਾਣੇ ਪਸਥਾਨ ਪਰਬਣੇ ਕਿਸਨ ਲਾਲ ਕਿਤ ਭਾਖਾਯੰ ਸਮਾਪਤੰ॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥॥ ਸਭਮਸਤ ਸਰਬ ਜਗਤਾਂ॥॥

k) Krisan Lāl, Svaragarohana paraba (ff. 752a-8a)

Begins: ੴ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯ ਨਮ:॥ ਅਥ ਸ੍ਵਰਗਰੋਹਣ ਪਰਬ ਲਿਖਤੇ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਨ੍ਰਿਪ ਜਨਮੇਜੈ ਪੂਛਹੀ ਹੇ ਵਿਆਸ ਸਿਖ ਬਡ ਗਿਆਨ॥ ਪੰਗ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁਰ ਪੁਰ ਗਏ ਸਭਹੀ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ॥੧॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਦੁਰਜੋਧਨ ਕੀ ਕਹੁ ਅਬ ਗਯੋ ਕਉਨ ਇਸਥਾਨ॥ ਭਰਾਤੈ ਸਣ ਰਣਭੂਮ ਮੈਂ ਜਿਨ ਜੂਧ ਕੀਏ ਮਹਾਨ॥੨॥

Ends: ਸਰਬ ਕੁਟੰਬ ਕੁਰਖੇਤਰ ਜਾਇ॥ ਸਰਬ ਬੰਸ ਦੇ ਦਿਜ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਹਿਤ ...ਜ ਬਹੁ ਦਾਨਾ॥ ਭੁਪਨ ਸਹਿਤ ਦਾਸੀਆ ਨਾਨਾ॥੮॥ ਗੁਪਤ ਦਾਨ ਬਹੁ ਦੀਏ ਅਪਾਰਾ॥ ਹੀਰੇ ਕੰਕਰ ਮੋਤੁਹਿ ਹਾਰਾ॥ ਐਸੇ ਦਾਨਕ ਨਰ ਕੋਈ॥ ਤਿਸ ਪੁਨ ਕਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ॥੯॥ ਚੌਪਈ॥ ਬਿਆਸ ਬਰਨ ਬਿਰਥੀ ਨਹੀ ਜਾਵੈ॥ ਸ੍ਰੋਤਾ ਬਕਤਾ ਸੁਖ ਪਦਿ ਪਾਵੈ॥ ਅਵਰ ਸੁਨੋ ਫਲ ਅਪਨ...॥ ਤਾਂ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਾਵਾਰਾ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਚਾਰ ਬੇਦ ਅਰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਖਟ ਅਠਦਸ ਪੁਰਾਣ ਪਢ ਲੀਨ॥ ਤਿਨ ਕਾ ਫਲ ਜੋ ਪਾਵਹੀ ਸੋ ਭਾਰ ਮਹਿ ਕੀਨ॥=॥=॥=॥=॥=॥=॥॥॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਭਾਰਤੇ ਅਸਟਮਸਪੁਰਾਣਸੰਪੂਰਣੰ॥=॥ ਸਭੰ॥॥॥ ਸਭੰ॥=॥=॥ ਸਭੰ॥॥=॥=॥ ਸਭੰ॥॥=॥=॥=॥ ਸਭੰ॥॥=॥=॥=॥ ਸਭੰ॥॥॥

The text contains Krisan Lāl's Braj translation of *parvans* 8-12 and 15-18 of the Sanskrit epic the Mahabharata. The text adds a *Rājadharama paraba* between the eleventh and twelfth *parvans* of the classical text and omits *parvan* 13 (*Anuśāsanaparvan*). It may also be that the text's *Rājadharama paraba* substitutes for the *Anuśāsanaparvan*, but in a different position in the text

The manuscript substitutes for parvan 14 (Aśvamedhikaparvan) of the Sanskrit Mahābhārata the Braj translation of the surviving portion of the Sanskrit Jaiminibhārata, by the poet Ṭahkan Chopṛā of Jalālābād, completed in 1669 when he was serving in the Mughal army. Like the Aśvamedhikaparvan, Ṭahkan's Aśvamedha bhākhā centres around the horse-sacrifice (aśvamedha) carried out by the victorious Pāṇḍava leader Yudhiṣṭhira after his coronation to assert his sovereignty and atone for the slaughter of the Kauravas. In this version, the horse-sacrifice is used as a frame-story to narrate various legends and wonder stories in the context of the adventures of the Pāṇḍava heroes (principally Arjuna and Kṛṣṇa) as they locate and follow the sacrificial horse after its consecration in the sacrifice ceremony.

The manuscript is most likely the second volume of a complete two-volume copy of Krisan Lāl's translation of the *Mahābhārata*.